

Finna orsøkina til, at ein bygd reisist aftur

Í vikuskiftinum hava granskarar vitjað í Vági. Har hava teir tosað við fólk innan vinnu, felagslív, list og mentan og annað virksemi. Fimm granskarar úr Føroyum, Russlandi og Íslandi hava nevniliga sett sær fyrri at kanna, hvør orsøkin er til, at smá samfeløg eru lívsfjør. Eisini tá tey fáa ein brest, reisast tey aftur

Larissa Riabova úr Russlandi, Ummur Dis Skaptadóttir úr Íslandi og føroysku samfelagsfrøðingarnir Jógván Mørkøre og Suni á Dalbø hava í vikuskiftinum samrøtt við vágbingar, um hvussu ein bygd kemur fyrri seg aftur, eftir at hava fingið ein køvandi brest. Mynd: D. Olsen

DAGFINN OLSEN

Saman við føroyskum samfelagsfrøðingum ferðast tveir granskarar úr Russlandi og Íslandi í hesum døgum kring oyggjarnar. Hesar eru Ummur Dis Skaptadóttir, lektari í mannfrøði Háskúla Íslands, og Larissa Riabova, ið starvast á deildini fyrri búskaparligar trupulleikar á Kola Science Center í Murmansk.

Saman við samfelagsfrøðingunum Jógván Mørkøre, Dennis Holm og Suna á Dalbø, eru tey í fer við eina verkætlan, ið hevur til endamáls at lýsa, hví smærri samfeløg, bygdir ella býir, eru lívsfjør, hóast dyggar smeytir av og á.

Jógván Mørkøre sigur, at ætlanin eisini er at lýsa, hvat tað er, ið knýtur fólk til samfelagið, bygdina.

MOST/CCPP

Heili 9 lond eru við í verkætlanini; Canada, Grønland, Ísland, Føroyar, Noreg, Svøríki, Danmark, Finnland og Russland. Tvey øki, ella bygdir, eru so vald út í hvørjum landinum. Um 1000 til 1500 fólk skulu búgva í bygdini. Í Føroyum eru Vágur og Klaksvík vald út. Tó mest Vágur í hesum

samanhanginum, tí Klaksvíkin er við í øðrum høpi. Talan er nevniliga ikki bert um eina verkætlan, men um eina størri granskingarskrá, ið gongur yvir fleiri ár.

Ætlanin nevnt MOST/CCPP (Management of Social Transformation/Circum-polar Coping Processess Projekt).

Ætlanin er at skriva eina grein, har viðurskiptini í Vági verða sammet við eina bygd í Ísafirði í Íslandi og eina bygd eystanfyri Murmansk í Russlandi.

Búskapurin fall saman
Peningur er fingin til vega til sammetingarárbeiðið. Felags fyrri øll 3 økini er, at tey øll byggja á fiskivinnu, tey hava á leið sama íbúgv-aratal og øll hava tey fingið ein fíggarligan brest.

Øll økini hava verið fyrri tí vanlagnu, at búskaparlaga stöð er tikið undan teimum. Í Vági var tað avgerðin, tá stóra flakavirkið varð stongt, ið fekk álvarsligar avleiðingar. Virkið hevði stóran týðning. Tá tað fór, so fór nærur alt annað eisini.

Í Íslandi hevði tað nakað við kvotaskipan at gera. Bygdið stöð eftir við ongum. Í Russlandi var tað allur

búskapurin, ið fall saman, í sambandi við skiftið til marknaðarbúskap.

Sosíalur kapitalur

Felags fyrri økini er eisini, at hildið varð, at hatta var endabresturin. Men tá ein tíð er farin, so resast økini við aftur. Tað verður ikki óskukalt.

Jógván Mørkøre sigur, at ætlanin er at royna at finna orsøkina til, at slíkt ber til. Ahugavert er at kanna, hvørjar verkætlanir fólkini á staðnum hava megnað at komið sær uppundan aftur við.

Granskararnir tosa her um sosíalan kapital. Hetta snýr seg um, hvørji halda saman. Familjubond. Bond í bygdini og út úr bygdini. Eisini er annað, sum skapar samanhold, t.d. í Vági er ítróttarfelagið VB, listafelagið Skálin við Skálá og nýggjársnevndin. Alt slíkt, ið virkar við til, at fólk velja at verða í bygdini.

Av stórum týðningi er eisini, at fólk koma aftur eftir loknað útbúgving, so nýggjar vinnur stinga seg upp. At tey ikki siga, at einki operahús er, so ikki er verðandi, um ein so ikki sleppur til leik hvørt kvøld, men at ymiskt annað er, ið

ger eitt sosíalt lív gjørligt.

Eisini er tað galdandi, at tess minni staðið er, tess størri ábyrgd kenna fólk og eru meira saman um ymiskt. Hetta er eitt týðandi innan-hýsis netverk. Hinvegin hava tey, ið hava verið burtur, eisini vinir og kenningar frá lestrarárum ella arbeiðs-royndum í Danmark, Onglandi ella aðrastaðir. Hesi sambond kunnu koma teimum væl við, um tey t.d. skulu seta á stovn egði virki.

Jógván Mørkøre sigur, at alt hetta er nakað av tí, ið ætlanin er at lýsa.

Á ferðini í Vági hava granskararnir vitjað virkir og fyrirkur. Tey hava hitt fólk, ið eru við í ítróttarfelagnum og fólk, sum á annan hátt eru við í sosíala lívinum. Roynt verður at skilja tey. Hvi gera tey hetta? Hvønn kenna tey? Hvørjum miða tey eftir?

Eisini verður komið nakad inn á politisku viðurskiptini. Tosað hevur verið við býráðslimir og virkir. Um teirra treytir og forðingar.

Vágur og Klaksvík

Umframit, at viðurskiptini í Vági á henda hátt verða lýst og sammett við tær aðrar bygdir í øðrum londum, so er eisini Klaksvík við í að-

ari ætlan. Millum annað hava skúlaundómar í Klaksvík fingið til uppgávu at skriva um, hvat teimum dámar við heimstaðnum og hvat tey halda um at búgva í Klaksvík.

Orsøkin til, at ungfolk eru biðin at skriva og siga sína hugsan er, at tey skjótt skulu velja sær sína lívsleið og kanska halda tey leiðina aðrastaðir.

Latast UNESCO

Úrslitið av kanningum og samrøðum verður sammett og síðani savnað í eina grein, ið skal latast UNESCO.

Jógván Mørkøre fegnast um, at hugsað verður um annað, enn bert at skriva frágreiðingar. Umframit at skriva grein burtur úr tilfarinum, so verður stórir dentur lagdur á at hava fólk úr hesum ymsu stöðunum við í orðaskiftinum. Tá ráðstevnur hava verið, og tær eru við jøvnum millumbilum, so greiða hesi fólkini sjálvi frá og koma at kennast. Soleiðis kunnu royndirnar, ið onnur hava gjørt, koma einum sjálvum til góðar.

Á eini ráðstevnu í fjør, har nevndu lond luttóku, vóru við úr Føroyum Jógván

Krosslág og Jógván við Keldu, borgarstjórar í ávík-avist Vági og Klaksvík.

Greinin, ið kemur burtur úr kanningarárbeiðinum, verður vørandi eisini at siggja í onkrum tíðarriti. Eisini fáa tey, ið hava lut-tikið, eintak av greinin, ið verður á enskum.

Arbeitt hevur verið við at fáa pening til aðrar longri ætlanir. Hetta er ikki komið á pláss enn. Jógván Mørkøre sigur, at t.d. hevur verið hugsað um at fáa í gongd sonevndar Ph.D ætlanir, har yngri fólk arbeiða við slíkum trupulleikum í 3 ár. Eisini í sambandi við Vág, hevur hetta verið frammi. Hann metir, at slíkt eisini kann koma bygdini til góðar, at fólk soleiðis fær vitan og royndir og kann hjálpa á staðnum.

Millum annað á henda hátt, verður so roynt at geva økinum nakað aftur.

Tilfarið, sammetingin, ið kemur burtur úr, skal latast inn til ein fund, ið verður í París í oktober mánað.